

REGISTERBLAD

Område av riksintresse för Kulturmiljö i Kalmar län.

Områdesnamn: Algutsrum - Ryd

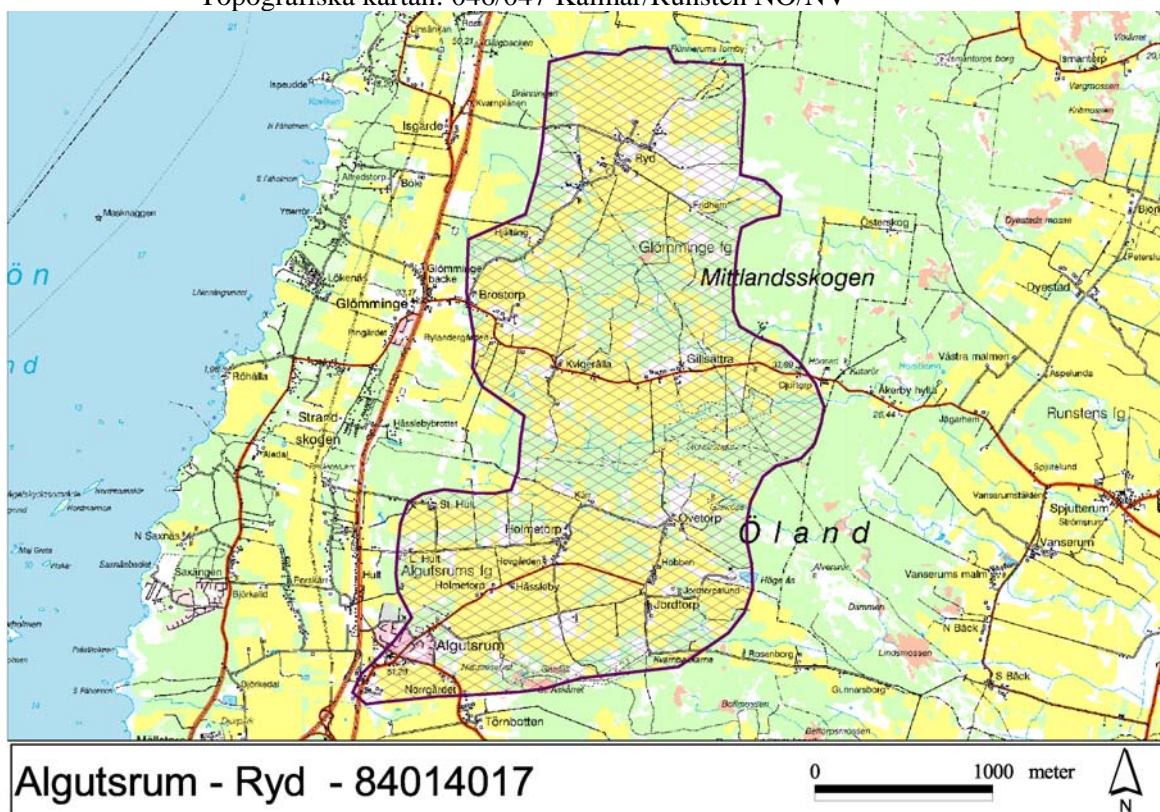
Områdeskod: 84014017

Kriterier: Fornlämningar, Bebyggelse, Odlingslandskap.

Kommun: Mörbylånga

Kartblad: Ekonomiska kartan: 046 68

Topografiska kartan: 046/047 Kalmar/Runsten NO/NV

Övriga riksintressen enligt NRL som berör området: NRL 2:6; Naturvård N 73, Friluftsliv F 10 samt NRL 3:1, 2 och 3.

Skydd

- § Lagen om kulturminnen m m. (SFS 1988:950)
- § Kungörelse med föreskrifter om offentliga byggnadsväsendet
- § Förordning om förvaltning av kyrklig jord
- § Begravningskungörelsen
- § Naturvårdslagen

Hot

- Igenväxning av landskapet.
- Ny bebyggelse på marknadsplanen.

Postadress
391 86 Kalmar

Besöksadress
Malmbrogatan 6

Telefon
Växel 0480-820 00

E-post
lansstyrelsen@h.lst.se
www.h.lst.se

Åtgärdsförslag

- Fornlämningsområdena vårdas.
- Marknadsbodarna vårdas och underhålls.
- Eventuell ny bebyggelse anpassas till befintlig.
- Äldre vägsträckningar bevaras.

Områdesbeskrivning

Området ligger strax öster om västra landsvägen i mittlandsskogens sydvästra del. Byarna omges av lövskog-, bevuxna betesmarker och öppna åkermarker.

Jordtorpsåsens fornlämningsområde är ca 2 kilometer långt, 200 meter brett och består av flera gravfält omfattande ca 150 synliga inläggningar. Fornlämningarna är belägna på en mäktig istidsbildning av morängrus.

Ca 2 kilometer nordöst om Övetorp ligger ett omfattande fornlämningsområde som sträcker sig vidare norrut mot Gillsättra by i Glömminge socken. Inom området finns ett stort antal husgrunder (kämpagravar) delvis i tydliga gårdskoncentrationer. Inom hela området finns också ett omfattande stensträngssystem.

Söder om Ryd, dels inne i den täta lövskogen och på ängsmark, dels efter vägen Ryd - Glömminge, finns ett stort (2,5 x 1 km) delvis sammanhängande fornlämningsområde. Det består av ett flertal husgrunder av kämpagravstyp liggande i större och mindre koncentrationer. Ett omfattande stensträngssystem binder samman dessa husgrundskoncentrationer.

På en åker alldeles öster om Västerbyn, står en stor monumental gravflisa.

Algutsrums kyrkby är belägen ca 300 meter öster om västra landsvägen (väg 136). Intill kyrkan ligger marknadsplatsen där två årliga marknader hålles. Här har marknader hållits regelbundet alltsedan 1700-talets mitt. På marknadsplatsen finns marknadsbodarna och sockenstuga från 1700-talets slut bevarade. Kring själva marknadstorget ligger stugbebyggelse från 1800-talet och 1900-talets börjare. Tidigare bodde här bl a flera hantverkare (skomakare, skräddare, snickare, målare m fl. Alldeles norr om kyrkan ligger handelsboden och vid torgets nordöstra del småskolan, uppförd 1850.

Långhuset i Algutsrums kyrka är uppfört år 1877. Tornet är byggt 1864 och kröns av en hög lanternin.

Jordtorp är uppdelad i en nordlig och en sydlig hälft, väl skiljda från varandra. Det preciserade området avser den södra delen. Ladulängorna, flertalet uppförda i trä, är delvis sammanbyggda mot bygatan. I byn finns flera gårdsanläggningar och enskilda byggnader av intresse. Flertalet manbyggnader är uppförda under 1800-talets senare hälft. Bygatan kantas av stenmurar och stora lövträd.

Övetorp har närmast formen av en dubbel radby med ursprungligen två gårdar norr om och tre gårdar söder om bygatan. Flera av gårdsanläggningarna är välbevarade. Här finns också enskild bebyggelse av intresse. Bygatan kantas delvis av äldre hamlade pilar.

Gillsättra ligger utmed gamla häradsvägen Glömminge - Runsten, som inom området har kvar sin ursprungliga sträckning. Gårdarnas ladulängor ligger mot bygatan. Flertalet är uppförda i skiftesverk och sammanbyggda med varandra. I byn finns flera gårdsanläggningar och enskilda byggnader av intresse. Några av mangårdsbyggnaderna är stora salsbyggnader under brutet tak, uppförda kring 1800-talets mitt. I byns östra del finns ett par mindre stugor, en rest av en under

1800-talet tämligen stor malmbebyggelse. I denna del av byn ligger också bybrunnen med bevarad brunnsvipp.

Ryd består av två bykärnor - Västerbyn och Ytterbyn - belägna ca 150 meter från varandra. Två vägar leder till byn; en från Glömminge kyrkby och en från väg 136 vid Isgärde. Bägge byhalvorna utgörs av dubbla radbyar. Gårdsanläggningarna är genomgående mycket välbevarade med enskild bebyggelse av mycket stort intresse. Flera av manbyggningarna är parstugor och salsbyggnader uppförda i skiftesverk.

Söder och norr om bykärnorna finns välbevarad malmbebyggelse med stugor från 1800-talet och 1900-talets början.

Sammanfattning

Motivering: Odlingslandskap med lång kontinuitet. Sockencentrum.

Uttryck för riksintresset: Odlingslandskap i Mittlandet med välbevarade byar och fornlämningsmiljöer. Algutsrum kyrkby med marknadsplats och bevarade marknadsbodan. Radbyarna Jordtorp, Övetorp, Gillsättra och Ryd med öppna gården i tät lövskog. Äldre vägnät. Flera gravfält och ett par monumentala rösen och stora boplatssområden från järnålder med husgrunder och stensträngssystem.

Referenser:

- Kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer på landsbygden inom Mörbylånga kommun på Öland. Riksantikvarieämbetet genom Johan von Reis. Kalmar 1979.
- Fornlämningsmiljöer på Öland. Länsstyrelsen i Kalmar 1981.